חול הדק לא חיישינן חול הגס חיישינן אבק דרכים חיישינן תיבנא ועביד בזגא חיישינן לא עביד בזגא לא חיישינן חיטי וכל דמינייהו חיישינן שערי וכל דמינייהו [ו]חיישינן [ז]כל מיני קטניות אין בהם משום ריסוקי אברים לבר מן רוביא חימצי אין בו משום ריסוק אברים חפצי יש בו משום ריסוק אברים כללא דמלתא כל מידי דמשריק אין בו משום ריסוק אברים לא משריק יש בו משום ריסוק אברים **דבוק** רב אשי שרי אמימר אסר בחד גפא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בתרי גפי מאן דאסר אמר לך היכי ניקום ומאן דשרי אמר לך אפשר דניקום אעיקבי דגפי ואיכא דאמרי בתרי גפי כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בחד גפא מאן דשרי אמר לך אפשר דפרח בחד גפא ומאן דאסר כיון דבהאי לא מצי פרח בהאי נמי לא מצי פרח והילכתא [א]בתרי גפי אסיר בחד גפא שרי: נשתברו רוב צלעותיה: תנו רבנן [ב]אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן אמר זעירי [ג]ומחציין כלפי שדרה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ד]ובצלעות גדולות שיש בהן מוח אמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין רבי יוחנן אמר [ה]בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין אמר רב [ו]נעקרה צלע וחוליא עמה טרפה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוליא קיימת מהו אמר להו גיסטרא קאמריתו והא רב נמי גיסטרא קאמר כי קאמר רב צלע בלא חוליא והא צלע וחוליא קאמר [ז]צלע וחצי חוליא מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא אמרי ואמר להו גיסטרא קאמריתו והאמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין אמר לך התם זה שלא כנגד זה הכא זה כנגד זה והאמר רבי יוחנן ברוב שני צדדין וברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חד מינייהו זה כנגד זה התם בוכנא בלא אסיתא הכא בוכנא ואסיתא אי הכי היינו דרב לא שמיע להו דרב וליבעו מיניה כדרב סברי [ג]ליבעי מיניה חדא דפריש לן תרתי דאי בעינן מיניה חדא הניחא אי אמר לן טרפה כל שכן תרתי אי אמר לן כשרה אכתי תרתי קא מיבעיא לן אי הכי השתא נמי דקא בעי מיניה תרתי הניחא אי אמר להו כשרה כל שכן חדא ואי אמר להו טרפה אכתי חדא מיבעיא להו סברי אם כן מירתח קא רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא והא קא אמרי ליה ולא רתח כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו היינו ריתחיה [ז]אמר רבה בר רב שילא אמר רב מתנא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה וגולגולת שנחבסה ברובה ובשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה נעקרה צלע מעיקרה טרפה ורמינהו כמה בהמה שנפסקה בחמצעיתה אחת שוחלים הא נבלה נמי היא כדאמר בפ"ק (לעיל דף כא.): **והא רב נמי גיסטרא קאמר**. דכיון דנעקר צלע וחוליא עמה הרי צלע שכנגדו נשמטת [ח]ונפלה וקרי לה רב טרפה: **וחלי חוליא**. והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחלי חוליא קיימת: **מכלל דרב כהנא ורב אסי**. צלע מכאן וצלע מכאן וכל החוליא קיימת בעו מיניה דלי צלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא ואינהו בעו תרתי אלא ודאי צלע בלא חוליא קבעו מיניה: **ואמר להו**. איהו עלה גיסטרא קאמריתו דאפילו נבלה נמי הויא בתמיה: [ט]**ואמר עולא וכו'**. אלמא רובו בעינן למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מקריא נבלה: **ורבי יוחנן**. דאמר אף נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין וכי מיעקרו שם מימין ושם משמאל ואפילו אלו לגד הצואר ואלו לגד האליה אי אפשר דלא הוי אמצעית זה כנגד זה ואפילו הכי בעיא רובא למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מיקריא נבלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב צלע וכולה חוליא קאמר ואינהו בעו מיניה צלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן וחמצעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקמת דרב צלע וחלי חוליא קאמר ואינהו על כרחך צלע בלא חוליא קבעו ליה וקאמר להו עלה גיסטרא קאמריתו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי: **בוכנא ואסיתא**. כלומר צלע וקצת חוליא ורבי יוחנן צלע בלא חוליא: **אי הכי**. דרב כהנא ורב אסי צלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב [י]הא שמעינן ליה דבחדא נמי טריף ומאי תיבעי להו בתרתי: [כ]**אסיתא**. חור שבחוליא שהצלע תחוב בו היינו בחלי חוליא: **וליבעו מיניה [ל]דרב**. בחדא דהא חדא אכתי לא קאמר להו ותרתי קבעו מיניה: **סברי אם כן מירתח קא רתח**. ממהדורי דרב מצינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא ריתחא פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה בחדא בחדא טרפה תרתי מיבעיא לכו אבל אי בעינן מיניה חדא אפילו סבירא ליה בתרתי כשרה לא מהדר לן בריתחא למימר השתא בתרתי כשרה דלא איכפת ליה אי תיסק אדעתין דבתרתי טרפה: **והא**. בעו מיניה בתרתי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה צלע וחוליא עמה ואוקימנא חלי חוליא ואפילו הכי לא אהדר לן בריתחא דנפשוט מינה לעקירת חדא: **כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו**. בתמיה היינו ריתחיה דהכי קאמר להו הא לא אינבי לכו למיבעי דנבלה נמי הויא אלא בחדא טרפה: **נחבסה**. אפילו בלא אסיתא: **מעיקרה**. אפילו בלא אסיתא: כמה

קטניות אין בהן משום ריסוק אברים כו'. אית ספרים דגרסי בתר הכי חמצי אין בהם משום ריסוק חפצי יש בהם משום ריסוק אברים וכן [ח]לגרסת הקונטרס משמע דלא הוו בכלל קטנית [ט]וי"ל דקטנית מיירי בדברים דקיים כמו עדשים ואורז ודומן: **והא** רב נמי גיסטרא קאמר. מעיקרא הויא אתי ליה דרב שפיר דדלמא לא [י]חשיב גיסטרא אבל כיון דחשיב ההוא דרב כהנא נבלה משום גיסטרא דידיה נמי נבלה היא: **אי** הכי היינו דרב. לאו דרב ממש דההיא דרב לאו גיסטרא הוא ודילהו הוי גיסטרא ונבלה אלא כלומר [יא]מרב הוא להו למפשט דהא עדיפא מדרב: **סברי** מרתח רתח. אבל אי בעו מיניה חדא אפילו אי מכשר בתרתי לא רתח במה שבאים להמיר ובסוף פרק שני דזבחים (דף ל:) אין מתיישב כמו בכאן גבי הא דבעי מיניה לוי מרבי כזית למחר בחוץ לרבי יהודה מאי:

נעקרה צלע טרפה. פירש בקונטרס אפילו בלא אסיתא ור"ת מפרש עם האסיתא דהא משמע לעיל צלע בלא חוליא ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב צלעות דפריך לרב כהנא ולרב אסי מעולא בר [יב] רבי זכאי ומרבי יוחנן: אלימא

מסורת הש"ס

א) גי' מהר"ם ש"ף לא חיישינן, ב) [גי' הערוך בע' חפץ ב' וכל מיני קטניות לא חיישינן לבר ממחצי וחפצי וכן כתב בערך חוף ד'], ג) [זבחים ל:], ד) [לעיל מב:], ה) [י"ל והאמר], ו) דבור זה שייך קודם ד"ה מ"ה, ז) [עי' רש"י יבמות סג. ד"ה חימצין], ח) גי' תוס' בגמ' עולא בר ר' זכאי אומר. רש"ל,

מוסף רש"י

נעקרה צלע מעיקרה. אע"ג דתנן במתניתין נשתברו רוב צלעותיה, דוקא נשתברו התם בענין רובא, אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חוליתה כדמפרש לקמן, טרפה (לעיל מב:). וגולגולת שנחבסה. שהוכתה מכות רבות ולא נפתחה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה טרפה. נחבסה, דמינצי"ר בלע"ז (שם). ובשר החופה את רוב הכרס. זהו קרום עב שקורין טנפנ"א כשפותחין את הבהמה ומותכין את הבשר לאורך הבהמה והוא גרלא, והא דקרי ליה מופה את רוב הכרס ולא קרי ליה מופה את הכרס, מפני שמעיטו הכרס נחבא בתוך צלעות החזה והסתום ורובו מכוסה בבשר. כרס, פנג"א לבדה בלא בית הכוסות והמסתם ואם נקרע רובו של בשר כנגד הכרס אע"ג דכי משמעת להסיא קרע לגבי גוליה בשר הוי מיעוטא, שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעיים והולך עד היכיכים, לא משעריגן אלא במה שכנגד הכרס ואם מיקרע רובא דההוא טרפה, ושמואל לא סביר ליה כמאן דפרים (לעיל נ:) רוב החיצונה דמתניתין דהייגו בשר המופה את רוב הכרס דל"ב מה אתא שמואל לאמעוטינן, ואיהו מפרש למתניתין במילתא אחריתי (שם).

שיטה מקובצת

א) שלא נדבק אלא כנף אחת ופורח בשניה: ב) הלכך כשנופל נחבט בנפילה גרידא הס"ד: ג) ה"ג או י"א מכאן ואחת מכאן ורוב צלעות קטנות הסמוכות לצד האליה לא חשיב הס"ד: ד) נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה מכאן וחוליא קיימת מהו: ה) הרי צלע שכנגדו נשמטת ונבלה וקרי: ו) היינו דרב ושמעי' ליה דבחדא: ז) וליבעו מיניה כדרב בחדא דהא חדא אכתי לא קמא להו ותרתי קבעו מיניה: ח) וכן גרסת הקונט': ט) דדילמא לא חשיבא הא דרב גיסטרא אבל: י) כלומר מדרב הוה להו למפשט:

עין משפט נר מצוה

קנד א מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכ"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נח סעיף ח:
קנה ב ג מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ח:
קנו ד מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' ב:
קנז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:
קנח ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

לעזי רש"י

אישתרי"ם [אישטריי"ם]. קש (בעיקר המשמש למרבץ הבהמות).
פישל"ש [פישיל"ש]. אפונות.
צידרו"ש [צידרי"ש]. חמצות.
גלו"ד. דבק חזק.
מינצי"ר"א [דימצייד"א]. הבול, מעוך.

רבינו גרשום

דלא משריק: דבוקה אמימר אסר. כלומר עוף שאוחזין אותו בדבק חרששין משום ריסוקי אברים: בחד גפא כולי עלמא לא פליגי דשרי. כלומר דסמיך אגפא אחריתי ולא משריק נפשיה: כי פליגי בתרין גפי. כלומר דביק בתרין גפי: אלו הן רוב צלעותיו שש מכאן ושש מכאן כלומר עשרין (ושלש) [ושתים] צלעות הן שיש בהן מוח ושתים עשרה הרוב. ומחציין כלפי שדרה כלומר היכא אמרינן דאי נשתברו רוב צלעותיה טרפה מחציין כלפי שדרה: נעקרו ברוב צד אחד כלומר ט) אפילו שבע שנשתברו אין טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין. והא רב גיסטרא נמי קאמר כלומר נעקרה צלע וחוליתה עמה דהיא כגיסטרא: מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא קא אמרי כלומר דטרפה וזו היא שנשברה הצלע וחולייתא קיימת והא עולא בר זכאי א' ב) נשתברו ברוב שני צדדין כלומר דאינה טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין: הכא זה כנגד זה כלומר צלע מכאן וצלע מכאן זה כנגד זה דגיסטרא היא. והא כיון דאמר ר' יוחנן ברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חדא זה כנגד זה אלו הצלעות (השבורות) [העקורות]. 1) בוכנא בלא אסיתא כלומר שבורות שלא נעקרה חוליא כולה הכא נעקרה וחוליא עמה. ותיבעי להו דרב כלומר השתא דאמרת דרב כהנא ורב אסי אמרי צלע מכן וצלע מכן עם חוליא. ותיבעי להו דרב צלע וחוליא אם טרפה אם לאו: סברי ליבעו מיניה. חדא בעיא דמפשט לן תרתי בעי'. דאי בעינן מיניה חדא צלע וחוליא עמה ואמר לן טרפה סברי אם כן מירתח רתח כלומר אפילו אמר להו טרפה לא צריכי למיבעי חדא דאם כן דחדא [נמי] טרפה כי

בעינן מיניה אלו טרפות מירתח רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא: שנחבסה לשון נשברה: כמה חסרון בשדרה כלומר לענין נזיר לגלח שאינו מגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו והגולגולת זהו רוב מניינו:

ח) ל"ל אפי' לא נעקרו רק שם טרפה נשתברו אין טרפה וכו'. ט) נראה דל"ל בן זכאי אמר נעקרו ברוב לד אחד כלומר דאינה טרפה עד שיעקרו ברוב מצד אחד.

1)

אילימא למעוטי חתול. כלומר דוקא זאב דריס בתימרי רברבי ולא חתול: **ורבי תימא** קמשמע לן דזאב בגסה נמי דרים. כלומר דלהכי נקט מן הזאב ולמעלה לאשמועינן דכל מן הזאב ולמעלה שוה דמה לרי בגסה אף ה) זאב בגסה: **הכי** גרסינן אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים. ולא גרסינן נך במילתיה דרב חסדא דאי גרס ליה א"כ כי פריך ליה מברייתא מנך נמי פריך וכי משני הוא דאמר כבריבי אנך ריך לומר דקאי נמי בריבי אנך ואילו מתני' קתני נך דיש לו דרוסה ומתניתין איירי בכל עניין אף במקוס שאין מצילין וכי תימא דאמי דמחלק בריבי היינו בגדיים וטלאים אבל בעופות לא א"כ מאי קא פריך מהכיא תרגגולתא דהוה בי רב כהנא ואע"פ שעל כרחך אנו צריכין לחלק משום דלא תקשה ברייתא אמתניתין היינו משום דקסבר דבעופות קלי זיהריה ובגדיים וטלאים לא קלי זיהריה אבל בריבי סובר דמקוס שיש לו מצילין קלי בין בעופות בין בגדיים וטלאים אבל במקוס שאין מצילין אין לו כלל ארס ואי הוה גרסינן נך במילתא דרב חסדא אם כן אף בנך נמי היינו צריכין לומר כן ועוד לאיכא דאמרי דמשני דברייתא כבריבי היא א"כ לרב חסדא יש דרוסה לנך בכל עניין אף בגדיים וטלאים ומאי איריא דתני מתניתין עוף הדק אפילו גדיים וטלאים נמי: **מ"מ** לרב חסדא קשיא. ולא"ת ולישני ליה דברייתא באימרי רברבי וי"ל דדומיא דנך קתני דאף בגדיים וטלאים אין לו דרוסה ומיהו לפירוש איכא דאמרי דאוקי לברייתא כבריבי ובאין לו מצילין לא הוי חתול דומיא דנך דדרוסת הנך בעופות בכל עניין ובגדיים וטלאים לא דריס בשוס עניין ומתוך כך יתישב אמאי לא מוקי ברייתא נמי לגישנא קמא כבריבי ובאין להן מצילין הא במצילין יש להן דרוסה משוס דדומיא דנך קתני דאין לו דרוסה בכל עניין: יש

אבל דרוסה לית להו ותסברא נץ לא דרים והתנן ודרוסת הנץ הא לא קשיא כאן בעופות כאן בגדיים וטלאים מכל מקום לרב חסדא קשיא הוא דאמר כי האי תנא דתניא בריבי אומר לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מצילין אבל במקום שיש מצילין יש דרוסה ובמקום שאין מצילין אין דרוסה והא ההיא תרגגולת דהואי בי רב כהנא דרהט חתול בתרה ועל ו) לאידרונא ז) ואיתחיד דשא באפיה ומחייה לדשא בסיחופיה ואשתכח עלה חמשה קורטי דמא הצלת עצמה נמי כהצלת אחרים דמי ורבנן זיהרא אית ליה ולא קלי זיהריה ח) איכא דאמרי הא מני בריבי היא דתניא בריבי אומר לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מצילין אבל במקום שאין מצילין אין דרוסה ובמקום שאין מצילין אין דרוסה והא ההיא תרגגולת דהואי בי רב כהנא דרהט חתול בתרה ועל לאידרונא ואיתחיד דשא באפיה ומחייה לדשא בסיחופיה ואישתכח עליה חמשה קורטי דמא הצלת עצמה נמי כהצלת אחרים דמיא בעא מיניה רב כהנא מרב יש

אכל במקום שיש ט) לה מליל. הוא כועס ויש לו ארס חזק וכשמכה בצפורן משליך בה ארס ודרך חסדא בשיש מצילין: **בסחופיה.** פלוט"א: **חמשה קורטי דמא.** ארס של חמש אצבעות: **הצלת עצמה.** שהיא עצמה מצלת גופה ובורחת: **ורבנן.** דפליגי עליה דבריבי דאמרי אפילו יש מצילין אין דרוסה בהאי דמא דמשתכח בדשא מפרקי לך: **איכא דאמרי.** דרב חסדא אפילו במקוס שאין מצילין קאמר דיש דרוסה ומתניתין דנקט זאב משוס איימרי רברבי נקט י) והא מתניתין דנקט עד שתנקב לחלל בריבי היא ובמקום שאין מצילין ורבנן פליגי עליה: **לא אמרו יש דרוסה.** לחתול: **אכל במקום שאין מצילין כו'.** ורבנן סברי אף במקום שאין מצילין יש דרוסה: אף

(מתניתא) [מתניתין] הוה אמינא דמלתא קתני כלומר מה דתנן ודרוסת הזאב אורחא דמלתא קתני כלומר ואפי' חתול ומה דקתני דרוסת הזאב לא מדכר זאב אלא דאורחא דמילתא דזאב דדריס קמ"ל רב זאב למעוטי חתול אבל דריסה לית להו. כלומר אי לא ניקב לאו טרפה בשביל (אדם) [ארס]. נמיה חיה קטנה. אלא במקום שאין מצילין כלומר במקום שאין מציל שום בר נש מידה שאין כועס עליה אבל במקום שיש מצילין שכועס על הבהמה יש דרוסה. דאישתכח עליה חמשא קורטא דדמא על בבא: הצלת עצמה כהצלת אחרים דמי. כלומר כיון דאיתחיד בבא באנפיה כעס ודרס.

ה) נראה דל"ל דחוליות יש שם ולגעות ליתא.

עין משפט נר מצוה

קנט א ב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ח סמג עשין רלא ומיי' פ"י מהל' שחיטה הלכה ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעיף ד:

קס ד ה מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' עטי' ל:

קסא ו מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח ס"ג:

קסב ז ח ט מיי' פ"ה מהל' שחיטה הל"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מז סעיף א:

קסג י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

קסד כ טוש"ע שם סעי' ד ואפילו כשאין מצילין יש לרוסה כרב חסדא אליבא דרבנן:

רבינו גרשום

וכמה יהא חסרון. שאינו חשוב רוב בניינו: בש"א ב' חוליות ובית הלל אומרים אפילו לא חיסרו אלא חוליא אחת אינו סותר ימי נזרו ואינו מגלח ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. אפילו לא חיסר אלא חוליא טרפה וכיצד אמרת דאינה טרפה עד שתיעקר צלע מעיקרה. בשלהי כפלי כלומר דחוליא ג) לית בה צלע. א"כ הוה ליה מקולי דבית שמאי כו' כלומר אי אמרת וכן לטרפה הוו להו ב"ה לחומרא וב"ש לקולא: א"ל רבא כי אתשיל ההוא לענין כו' כלומר כי אתשיל כמה חסרון בשדרה לענין טומאה איתשיל ולא לענין טרפה דהוו להו ב"ש לחומרא: ברוב גובה או ברוב היקיפה כו' רוב גובה מקרום של מוח עד הפה רוב היקיפה מאזן לאזן: ותפשוט ליה מהא דתנן או שנקרע רוב החיצונה ואמרי במערבא דכרס החיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס וש"מ דבשר החופה את רוב הכרס ברוב קרוע מידי הוא טעמא אלא לשמואל כו' מי הוא אמורא שאמר בשר החופה את רוב הכרס ברובו שמואל והוא לא סבר דמה דתנן או שנקרע רוב החיצונה זה בשר החופה את רוב הכרס דחזינן (למיפרך) למימריה בזה הפרק יעקב אמר נחמני אמר שמואל מקום שאין בה מילתא זהו כרס הפנימי ושאר הכרס זהו הכרס החיצונה ומה דתנן או שנקרע רוב החיצונה לא אמר מבשר החופה את רוב הכרס אלא מכרס עצמו ועדיין תיבעי לן לשמואל בשר החופה את רוב הכרס ברוב קרוע או ברוב נטול: בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר כגון דוב וארי בעופות מן הנץ ולמעלה דורסין אבל אם פחות מנץ אין לו דרוסה נץ זה אוסטיור בלע"ז: וכי תימא דזאב אפי' בגסה דורס כלומר אשמעינן. ואיבעית תימא למעוטי חתול ואי

מסורת הש"ס

ה) [נעיל מכ: ושם נסמן] הלכות פ"ב מסכת ג, ג) [פי' סוף וקן], ג) [יומא פ. זבחים לח: לקמן קה. בכורות ל: ערכין מז:], ד) ל"ל רבא, ה) [נעיל מב.], ו) [נעיל נ:], ז) [ל"ל הלמן], ח) [שם], ט) [גי' הרא"ש רבי אלעזר וכן בפרש"י ד"ה גברא], י) [בעינן ד: וש"נ], כ) [תרגום של ויקא המדרה (בראשית מג פ"ל) ועאל לאידרון], ל) פי' מאליו, מ) ס"א ל"א גדול הדור,

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה גברא אגברא קא רמית דרבי אלעזר אדרב כל"ל: ב) ד"ה נמייה וכו'. נ"ב עיין שבת קמו ע"ב בד"ה משום דיחמא וכו' פרש"י דנמייה שכן הוא:

לעזי רש"י

מרטרינ"א. נמייה. פלוט"א [פוט"א]. כף-רגל.

מוסף רש"י

כמה חסרון בשדרה. ותצלע מעורת שדרה ותיזון כשאר עצם כשעורה שאינו מעמעת בהאכל (ערובין ז.) אלא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה, דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו תנן באהילות (פ"ב מ"ג) דמטמאין בהאכל ואע"פ שאין עליהן בשר (לעיל מב:). **וכן לטרפה.** נב"ש לא טרף טרפה בצלע משמי חוליות ונב"ה בחוליא אחת מיטרפא (שם). בשניקבה. במשהו (לעיל מב.). **בשר החופה.** פירשמיו וחזו קרוס עב העובר על כל החלל וקורין לו טיגפ"ל ויטנו מן המזה ועד היכיכס והכוס הקרוי פנ"ל מעטנו נחבה בצלעות המזה וכובו אחת אומו קרוס, ורוב המילוה דקאמר מתניתין רוצין כמה יש מן הקרוס כנגד אומו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרוס כנגד הכרס טרפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמעטה נקרע אומו קרוס כשרה (שם). **מקום שאין בו מילת.** מקום יש בכרס חלק שאין שם אומו אמר שגוכרין בדוחמיס מן הכרס (שם).

שיטה מקובצת

א) ואתא רב לפרושי מתני' דדוקא: ב) אבל במקום שיש מציל: ג) משום אימרי רברבי נקט ומתניתא דקתני עד: ד) ולמעלה שוה דמה ארי בגסה אף אינהו נמי בגסה:

אף לחולדה. שהיא קטנה הימנו יש דרוסה וכ"ש לחתול: **אף לחתול.** שהוא גדול אין דרוסה וכ"ש לחולדה. ולקמיה מתרלינן לה: **באימרי רבדבי.** בבהמה דקה ס"ל אין דרוסה לחתול כדאמר רב לעיל (דף נב:) בבהמה מן הזאב ולמעלה: **בגדיים וטלאים.** דקיים מאד: **שאר עופות טמאים.** חוץ מן הגס והנץ: **והא אנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק.** מכלל דשאר עופות אפילו בעוף הדק לא: **בדרבדבי מיניה.** [א]ואפ"ה עוף הדק הוא: **בית היני.** שם מקום: **ביד.** שהכהו בידו: **רגל.** אחרונה: **אכל שן לא.** דאין ארס החיה בשיניה: **שלא מדעת.** דכיון דשלא מדעת נפל כגון מן הגג על הבהמה אע"פ שנתקעה בפרנו בגבה אין משליך בה ארס: **לאחר מיתה.** קס"ד שמת האריה ואחר כך נפל על הבהמה: **דדרים.** מחיים ולא הספיק לשלוף בפרנו ממנה עד שפסקו את ידו ומיתה דקאמר מיתת האבר שנחתך: **דשליף.** כשחולץ ומוציא לפרנו מגבה: **ומלאה לפורן.** [ב] תלושה בגב: **רוב אריות דורסין.** כלומר [ג]אע"פ שרוב אריות דורסין וקיים לן שכל הדורס אין לך אחד בהן שתשמט לפרנו: **נתחכך.** השור ולפורן זו בכותל היתה: **רב נטעמיה.** לקמן: **מקום לפורן.** שלא נשמט ולא נמלא שם הלפורן אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור: **לחה.** שהיה בה דם: **עבידא דמשתמטא.** ושמא דרס: **בדרא דסיחופיה.** שעומדות בגב השור כסדר שהן סדורות ביד האריה: **אימר לנבא.** והא אמרינן אין דרוסה לכלב דאין לו ארס: **על.** ארי ביינייהו ויש"ב שם: **שלמא שוי.** עשה שלום עמהם כדרך כמה חיות שנעשות תרבות וגדלות עם בני אדם ובהמות ואין מזיקין: **נח ריפחיה.** בהני ולא חיישינן לדריסה באחרינא[ד]: **מעואי.** נוהם: **מקרקרין.** גועות. דלשון לעקת ארי לחוד ולשון לעקת כל בהמה לחוד כמו בלשון עברית נוהם (איוב לז:) וגועה (שם כב:) וערוג (איל) ולהל (שם) ולפלוף (עופות) וחרץ (כלב):

אהדדי

יש דרוסה לחתול **או לאו בו'.** הרב ר' יצחק בר"מ מפרש דכל הנך בעיות הוי בכמה זימנין דפעם דאשונה היה עוסק בעופות ושאלו אם יש דרוסה לחתול והשיב לו רב אפילו לחולדה יש דרוסה ושוב היה עוסק באימרי רבדבי ושאלו אם יש דרוסה לחולדה אם לאו והשיב לו אפילו לחתול אין דרוסה ושוב היה עוסק בגדיים וטלאים ושאלו חולדה וחתול יש להם דרוסה או לא ול"ל דרוסה ולא לחתול יש דרוסה ולא לחולדה וכן היה מפרש הרא"ש עובדא דשבת פ' תולין (דף קלח. ושם ד"ה בעא) גבי כילה מהו אמר לו אף מטה אסורה מטה מהו א"ל אף כילה מותרת כילה ומטה מהו א"ל כילה אסורה ומטה מותרת ולא קשיא כו' ועוד י"ל דכל הנך הוו בפעם אחת בתחלה שאלו יש דרוסה לחתול או לא א"ל אתה שואל סתם יש דבר שאף לחולדה יש דרוסה והדר בעי מיניה אם לחולדה יש דרוסה בכל מקום וא"ל אף לחתול פעמים שאין דרוסה והדר בעי מיניה כיון דזה וזה פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה שויס הן או לא אמר לו יש דבר דאפילו לחתול יש דרוסה ולחולדה אין דרוסה וכענין זה יש לפרש ההיא דשבת: **שאר עופות טמאים** יש להן דרוסה **או אין להן דרוסה.** הך דרוסה היינו דשדי זיהריה כי שליף ואין זה כי ההיא דלקמן (נט.) דכל עוף הדורס טמא דהוי מסימני טומאה ולא מבעיא ליה הכא אלא בעופות טמאין אבל פשיטא דאין דרוסה לטהורים: **ובא** מעשה **לפני חכמים ואמרו יש דרוסה.** וא"ת ולישני ליה דהכא רחל קטנה היתה ורב כהנא אירי באימרי רבדבי וי"ל דא"כ מאי איריא דנקט רב כהנא שועל אפילו חתול נמי:

ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין דרוסה. וא"ת ולישני ליה דהכא רחל גדולה היתה וכן משמע מדלא נקט טלה וי"ל דא"כ לא הוה רב דימי משמיענו שום חדוש בהאי מעשה דאפילו לחתול אין דרוסה בדבדבי: **קא** משמע לן דבהדי דשליף שדי זיהריה. יש שטועין להתיר לשחוט כשהנץ שוכב ע"ג העוף ולא הסיר רגליו עדיין דאכתי לא שליף ולא שדי ביה זיהריה ואסור לעשות כן דכשהנץ רודף אחר העוף ולוכדו מכהו כמה פעמים ברגליו ודריס ושליף כמה זימנין: **רוב** אריות דורסים. וא"ת אפילו אם תמצא לומר דלפורן זה מחמת חיכוך אתא מ"מ אפילו בשאר שוריס שאין בהם לפורן היה לנו לחוש כיון דרוב אריות שבין השוריס דורסין ובסמוך נמי דקאמר אדיי אבל מקוס לפורן חיישינן למה לי מקוס לפורן כלל ואומר ר"ת דהכי פירושו רוב אריות דורסין כלומר רואין לדרוס שהן בריאים ודורסים ומעוטן חולין ואין דורסים ורוב אריות הדורסים שהם בריאים אין

יש דרוסה לחתול או אין דרוסה לחתול א"ל אף לחולדה יש דרוסה לחולדה א"ל אף לחתול אין דרוסה לחתול ולחולדה יש להן דרוסה או אין להן דרוסה א"ל לחתול יש דרוסה לחולדה אין דרוסה ול"ק הא דא"ל אף לחולדה יש דרוסה בעופות הא דא"ל אף לחתול אין דרוסה באימרי רבדבי הא דא"ל לחתול יש דרוסה לחולדה אין דרוסה בגדיים וטלאים בעי רב אשי שאר עופות טמאין יש להן דרוסה או אין להן דרוסה א"ל רב הלל לרב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר שאר עופות טמאין יש להן דרוסה והאנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק דרוסת הנץ בדכוותיה ואינך בדזוטרא מינייהו ואיכא דאמרי [א]דרוסת הנץ בדרבי[ב] מיניה ואינך בדכוותייהו אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי אין דרוסה לשועל איני והא כי אתא רב דימי אמר מעשה ודרס שועל רחל במרחץ של בית היני ובא מעשה לפני חכמים ואמרו יש דרוסה אמר רב ספרא ההיא חתול הוה איכא דאמרי אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי [ב]יש דרוסה לשועל איני והא כי אתא רב דימי אמר מעשה ודרס שועל רחל במרחץ של בית היני ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין דרוסה אמר רב ספרא ההוא כלב הוה אמר רב יוסף [ג]נקטינן [ג]אין דרוסה לכלב אמר אביי נקטינן [ד]אין דרוסה אלא ביד לאפוקי רגל דלא [ה]אין דרוסה אלא בצפורן לאפוקי שן דלא [ו]אין דרוסה אלא מדעת לאפוקי שלא מדעת דלא [ז]אין דרוסה אלא מחיים לאפוקי לאחר מיתה דלא אמרי השתא שלא מדעת אמרת לא לאחר מיתה מיבעיא לא צריכא דדרים ופסקוה לידיה מהו דתימא בהדי דדרים שדי זיהריה קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהריה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן אין חוששין שמא ארי דרסו מאי טעמא רוב אריות דורסין ומיעוטן אין דורסין וכל הדורס אין צפרנו נשמטת וזאת הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימר בכותל נתחכך אדרבה רוב שוורים מתחככין ומיעוטן אין מתחככין וכל המתחכך אין צפורן יושבת לו בגבו וזה הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימר ארי דרסו איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי מילתא אחזקיה הו"ל ספק דרוסה ורב לטעמיה דאמר [ג]אין חוששין לספק דרוסה אמר אביי לא אמרן אלא צפורן אבל מקום צפורן חוששין וצפורן נמי לא אמרן אלא לחה אבל יבשה עבדה דמשתמטא ולחה נמי לא אמרן אלא חדא אבל תרתי ותלת חיישינן והוא דקיימא בדרא דסיחופיה איתמר רב אמר אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר [ח]חוששין לספק דרוסה דכולי עלמא [ט]ספק על ספק לא על אימא לא על ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא [י]על שתיק ואיתוב ביניייהו אימר שלמא שוי [כ]קטע רישיה דחד מינייהו נח מריתחיה [ל]איהו קא מעואי ואינהו קמקרקרן בעותי קא מבעתי אהדדי

לפורן נשמטת מהן וזו הואיל ולפורן יושבת לו על גבו מסתמא האי ארי חולה הוא ולא מחמת דרוסה בא לפורן זה לכאן אלא בכותל נתחכך והיה האריה שוכב אצל הכותל ומחמת שנתחכך השור בכותל וברגלו של ארי נשמטה ממנו הלפורן וישבה לו על גבו ופריך אדרבה אע"ג דרוב שוריס מתחככין מ"מ רוב שוריס אין מתחככין במקום שרגל ארי מונחת שם שתשב לו לפורן על גבו ויש לתלות הלפורן בדריסת האריה ואע"ג דרוב הבריאים הדורסים אין לפורן נשמטת ומסיק דאיכא למימר הכי והכי ורב לטעמיה דלא חיישינן לספק דרוסה [מ] דאוקמינן אחזקתה קמייתא בחזקת שלא נדרס:

כל הדורס אין הצפורן נשמטת. האי כל לאו דוקא וכן כל המתחכך דבסמוך אלא כלומר רוב הדורסין רוב המתחכך[נ]: שרקפא

מסורת הש"ס

[א] [נס"ל: בדרבדבי, וכן גי' רא"ש ור"ן], [ב] [פרש"י על זה תמצא בעירובין ה. ד"ה והאמר ר"ן], [ג] [לעיל מג: וע"ש תוס' ד"ה קפכן], [ד] [משלי כח], [ה] איוב ו, ו] [מהליס מב], [ו] [ירמיה ה ח], [ז] ישעיה י, ט] שמות יא, י] [וע"ע תוס' יבמות לז. ד"ה אין],

הגהות הב"ח

[א] רש"י ד"ה ונמצא לפורן תחובה בגב כ"ה כרש"י שבאלפס:

מוסף רש"י

נקטינן. מסורת מאבותינו מנהג מרבותינו (עירובין ה.).

עין משפט נר מצוה

קסה א מיי' פ"ה מהלכות שחיטה הל' ה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן מז סעיף ג:

קסו ב ג מיי' שם הלכה ד ו טוש"ע שם סעי' ח:

קסז ד ה מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' ו:

קסח ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

קסט ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:

קע ח מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יד:

קעא ט מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' יג:

קעב י כ ל מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' ט:

שיטה מקובצת

[א] בדרבדבי מיניה בגדולים ממנו ואפי' הכי עוף הדק הוא: [ב] רוב אריות דורסין כלומר אע"ג דרוב אריות דורסין קים לן שכל הדורס: [ג] לדריסה באחריני. וני"ב נ"א לדריסה אחרינא: [ד] לספק דרוסה דאוקמה אחזקתה:

רבינו גרשום

שאר עופות טמאין. כלומר דרוסת הנץ חזינן במתניתין שאר עופות טמאין יש להן דרוסה: לאפוקי רגל דלא. כלומר של אחריו: אלא מדעת. כלומר שדעתו לדרוס אבל שלא מדעת אין חשוב דריסה: קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהרא. כלומר בהדי דשליף ידו מבהמה ובהדי דשליף כבר (ככר) ידו מתה: אוקי תורא אחזקתיה. כלומר ואין חרשישין: ולא אמרן אלא צפורן. כלומר שנמצא צפורן בגבו של אחד מהן ולא ידעי אי נתחכך אי ארי דרס ונשמט צפורנו דאין חרשישין לספק דרוסה. אבל מקום צפורנו כו' כלומר אם נמצא מקום צפורן על גבו ודאי חיישינן: אלא בלחה כלומר שהצפורן לחה דאמרי' אי דרוסה הוה והצפורן לחה לא הוה מישתמטא אלא ודאי בכותל נתחכך: והוא דקיימן בדרא דסיחופיה. כלומר דקיימן בשורת אצבעותיו: ספק על ספק לא על. כלומר ספק על זאב בין בהמות ספק